

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av 37 kap. 12 § strafflagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att definitionen av pengar i strafflagen utvidgas så att den gäller sedlar och mynt som ännu inte har satts i omlopp. Genom ändringen vill man särskilt säkerställa att de sedlar och mynt i euro som tas i bruk den 1 januari 2002 har ett straffrättsligt skydd mot förfalskning redan innan de har fått ställning

som lagligt betalningsmedel. Propositionen grundar sig på Europeiska unionens råds resolution om förstärkning av det straffrättsliga skyddet mot förfalskning i samband med införandet av euron.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har antagits och blivit stadfäst.

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

Propositionen grundar sig på Europeiska unionens råds resolution av den 28 maj 1999 om förstärkning av det straffrättsliga skyddet mot förfalskning i samband med införandet av euron (EGT nr C 171, 18.6.1999). I resolutionen uppmanar rådet medlemsstaterna att i brådskande ordning se till att gärningar som motsvarar dem som avses i artikel 3 i konventionen för bekämpande av myntförfalskning (*FördrS 47/1936; 1929 års konvention*) och som begås före den 1 januari 2002 med avseende på framtida sedlar och mynt i euro kan bestraffas. Resolutionen är till sin rättsliga karaktär en rekommendation. Europeiska unionens råd har utgående från resolutionen börjat bereda ett tvingande rättsligt instrument som efter att det har färdigställts ålägger medlemsstaterna att vidta nödvändiga åtgärder.

Den eventuella risken för förfalskning av sedlar och mynt i euro har tagits upp också i Europeiska unionens övriga organ. Med anledning av kommissionens meddelande av den 23 juli 1998 till rådet, Europaparlamentet och Europeiska centralbanken har Europaparlamentet utfärdat en resolution som

gäller skydd av euron mot förfalskning (EGT nr C 379, 7.12.1998). I Europeiska centralbankens rekommendation av den 7 juli 1998 avseende vissa åtgärder för att stärka det rättsliga skyddet för eurosedlar och euromynt (ECB/1998/7; EGT nr C 11, 15.1.1999) betonas också att det finns en stor risk för förfalskning av dessa sedlar och mynt i synnerhet under övergångstiden.

Bestämmelserna om penningförfalskning i 37 kap. strafflagen (39/1889) kan enligt definitionen endast tillämpas på gärningar som riktar sig mot officiellt gångbara pengar. Tillverkning av falska pengar är inte straffbart som penningförfalskning förrän pengarna har satts i omlopp. Detta gäller också tillverkning av falska sedlar och mynt i euro innan de börjar ges ut den 1 januari 2002. Inte heller rekvisitet för förfalskningsbrott kan tolkas så att det är helt säkert att det omfattar sådana icke gångbara pengar, eftersom pengarna före den tidpunkt då de börjar ges ut inte nödvändigtvis har sådant rättsligt bevisvärde som rekvisitet föutsätter. När de nuvarande bestämmelserna om förfalskning och penningförfalskning utformades fäste man inte uppmärksamhet vid skyddet för pengar som ännu inte har tagits i bruk.

Nya sedlar och mynt är särskilt utsatta för förfalskning uttryckligen under övergångstiden, då det ännu inte är allmänt känt hur de ser ut. Risken för förfalskning av den framtida euron ökar ytterligare på grund av det stora geografiska område inom vilket den används och eurons betydelse i världsomfattande perspektiv. Förslaget syftar till att tillämpningsområdet för penningförfalskningsbrott enligt 37 kap. strafflagen skall omfatta alla nya pengar som i framtiden tas i bruk såväl i Finland som i andra länder.

2. Nuläge

2.1. Lagstiftning

2.1.1. Penningförfalskningsbrott

Om penningförfalskning och brott som hänför sig till penningförfalskning bestäms i 37 kap. 1—7 § strafflagen. Enligt 37 kap. 1 § strafflagen skall den som eftergör eller förfalskar pengar för att sätta dem i omlopp som gångbara eller i denna avsikt i landet inför, anskaffar, tar emot eller till någon annan överlåter pengar som han vet vara falska eller förfalskade, för penningförfalskning dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år. I kapitlets 2 § bestäms om en grov och i 3 § om en lindrig gärningsform. I 4 § bestäms om förberedelse till penningförfalskning, i 5 § om användning av falska pengar, i 6 § om innehav av falska pengar och i 7 § om spridning av penningimitation. Enligt definitionen i 37 kap. 12 § 1 punkten strafflagen avses i kapitlet med pengar sedlar och mynt som i Finland eller i något annat land är officiellt gångbara betalningsmedel.

Enligt den regeringsproposition (RP 66/1988 rd) som gäller det första skedet av totalreformen av strafflagen överensstämmer definitionen av pengar i 37 kap. 12 § strafflagen med 1929 års konvention. Enligt artikel 2 i konventionen avses med mynt pappersmynt, banksedlar inbegripna, och metallmynt som har satts i omlopp på lagligt sätt. I regeringens proposition hänvisas beträffande definitionen av pengar till myntlagen och vad som där bestäms om pengar som är gångbara betalningsmedel i Finland.

Myntlagen (358/1993) har upphävts genom lagen om upphävande av myntlagen (215/1998), enligt vars 2 § lagen träder i

kraft när Finland inför den gemensamma valutan enligt artikel 109 1 i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen. Denna tidpunkt inföll den 1 januari 1999, då den ekonomiska och monetära unionens tredje etapp började och den gemensamma valutan, euron, infördes. Enligt lagen om upphävande av myntlagen tillämpas dock vissa i lagen uppräknade bestämmelser i myntlagen fram till en tidpunkt som anges särskilt eller tills de sedlar och mynt som har satts i omlopp med stöd av myntlagen upphör att vara lagliga betalningsmedel. De bestämmelser om begreppet lagligt betalningsmedel (2 §) och sättandet i omlopp av mynt (9 §) som är av betydelse med tanke på definitionen i 37 kap. 12 § strafflagen har dock upphävts. Gångbart betalningsmedel definieras sedan den 1 januari 1999 i rådets förordning om införande av euron.

2.1.2. Rådets förordning om införande av euron

I samband med att euron togs i bruk övergick behörigheten i fråga om sedlar och mynt till gemenskapen. I rådets förordning (EG) nr 974/98 av den 3 maj 1998 om införande av euron bestäms om lagliga betalningsmedel i de medlemsstater som inför den gemensamma valutan. Enligt artikel 2 i förordningen skall de deltagande medlemsstaternas valuta vara euron fr.o.m. den 1 januari 1999. Under övergångsperioden 1.1.1999—31.12.2001 tillämpas övergångsbestämmelserna i del III i förordningen, dvs. artikel 6—9. Enligt artikel 9 i förordningen skall sedlar och mynt som anges i en nationell valutaenhet behålla sin ställning som lagligt betalningsmedel inom sina territoriella gränser enligt vad som gäller dagen före förordningens ikraftträdande.

Enligt artikel 10 i förordningen skall Europeiska centralbanken och bankerna i de deltagande medlemsstaterna fr.o.m. den 1 januari 2002 sätta sedlar som anges i euro i omlopp. Utan att det påverkar bestämmelserna i artikel 15 skall dessa sedlar som anges i euro vara de enda sedlar som har ställning av lagligt betalningsmedel i alla de deltagande medlemsstaterna. En motsvarande bestämmelse som gäller mynt i euro och i cent finns i artikel 11 i förordningen. Enligt artikel 15 i förordningen skall sedlar och mynt i nationella valutaenheter fortsätta att vara lagliga betalningsmedel inom sina territoriella

la gränser under högst sex månader efter övergångsperiodens utgång, dvs. högst till den 30 juni 2002.

2.1.3. Förfalskningsbrott

I 33 kap. strafflagen finns bestämmelser om allmänna förfalskningsbrott. Enligt kapitlets 1 § skall den som framställer en falsk handling eller annat bevismedel eller som förfalskar ett dylikt bevismedel för att användas som vilseledande bevis, eller såsom sådant bevis använder ett falskt eller förfalskat bevismedel, för förfalskning dömas till böter eller fängelse i högst två år. Enligt kapitlets 6 § anses som bevismedel handlingar och kopior av en handling, märken, stämplor, registerskyltar, ljud- och bildupptagningar, upptagningar som gjorts med registrerande mätinstrument, räkneapparat eller annan motsvarande teknisk anordning samt upptagningar som lämpar sig för automatisk databehandling, om de används eller kan användas såsom rättsligt betydelsefulla bevis om rättigheter, förpliktelser eller fakta. Ett bevismedel är enligt 6 § 2 mom. falskt, om det använt som bevis är ägnat att ge en vilseledande bild av sitt ursprung eller utställarens identitet. Enligt 6 § 3 mom. är ett bevismedel förfalskat, om dess innehåll obehörigen har ändrats beträffande någon uppgift som är av betydelse i bevishänseende.

Definitionen av begreppet bevismedel är enligt den ovannämnda regeringspropositionen (RP 66/1988) avsedd att vara uttömmande. Med bevismedel avses föremål som på grund av i dem lagrad eller av dem annars framgående information används eller kan användas såsom rättsligt betydelsefulla bevis. Enligt definitionen av bevismedel kan de flesta av de betalningsmedel som anges i 37 kap. strafflagen vara sådana bevismedel som avses i definitionen. Enligt lagutskottets betänkande (LaUB 6/1990) kan pengar emellertid inte betraktas som bevismedel, eftersom bestämmelserna om penningförfalskning i 37 kap. tillämpas på pengar. Begränsningen gäller endast gångbara pengar, eftersom penningförfalskningsbrott endast omfattar sådana. Pengar som det har bestämts att skall ges ut men som ännu inte har satts i omlopp har inte beaktats i den tidigare motiveringen. Tillämpningen av bestämmelserna om förfalskning på sådana pengar är i viss mån oklar. Även om man vid en eventuell rättegång skulle besluta att

de framtida sedlarna och mynten i euro kan vara föremål för förfalskningsbrott, är de straffskalor som då skulle tillämpas väsentligt lindrigare än de som gäller penningförfalskning.

Bestämmelserna om penningförfalskning kan inte heller tillämpas på pengar som tidigare har varit gångbara men som senare har tagits ur bruk. Enligt 2 § 2 mom. 7 punkten lagen om upphävande av myntlagen tillämpas 14 § 2 mom. myntlagen i fråga om sedlar i tio år räknat från att de sedlar som har satts i omlopp med stöd av myntlagen har upphört att vara lagliga betalningsmedel. Enligt 14 § 2 mom. myntlagen är Finlands Bank under tio års tid efter att ett beslut om att sedlar och mynt upphör att vara lagliga betalningsmedel har trätt i kraft skyldig att till nominellt värde lösa in de sedlar och mynt som inte längre är lagliga betalningsmedel. En motsvarande bestämmelse om mynt som har tagits ur bruk finns i 5 § lagen om mynt (216/1998). På förfalskning av sedlar och mynt som har tagits ur bruk tillämpas efter att de har tagits ur bruk bestämmelserna om förfalskning, eftersom de helt klart har sådant rättsligt bevisvärde som avses i 33 kap. 6 § strafflagen så länge som skyldigheten att lösa in dem är i kraft.

Pengar som ännu inte har satts i omlopp har inte nödvändigtvis rättsligt bevisvärde före den tidpunkt då de sätts i omlopp. Att bevismedlet kan användas som rättsligt betydelsefullt bevis ingår som en väsentlig förutsättning i definitionen av bevismedel enligt 33 kap. 6 § strafflagen. Beträffande falska sedlar eller mynt i euro kan det konstateras att dessa med säkerhet kan användas som rättsligt betydelsefulla bevis först den 1 januari 2002, då sedlarna och mynten i euro enligt rådets förordning är lagliga betalningsmedel. På förfalskning eller framställning av falska sedlar och mynt som sker efter denna tidpunkt tillämpas dock bestämmelserna om penningförfalskning i 37 kap. strafflagen och inte bestämmelserna om förfalskning i lagens 33 kap. Dessa omständigheter stöder den uppfattningen att det inte är helt klart att bestämmelsen om förfalskning skall tillämpas. Eftersom det är fråga om ett allvarligt brott som man inom Europeiska unionen har fäst särskild uppmärksamhet vid att bekämpa, är det nödvändigt att se till att gärningen bestraffas på samma sätt oberoende av den tidpunkt då den har begåtts.

2.2. Rådets resolution om skydd mot förfalskning

Europeiska unionens råd utfärdade den 28 maj 1999 den ovannämnda resolutionen om förstärkning av det straffrättsliga skyddet mot förfalskning i samband med införandet av euron. Enligt resolutionen anser rådet att det är nödvändigt att på grundval av 1929 års konvention för bekämpande av myntförfalskning utarbeta ett tvingande rättsligt instrument för Europeiska unionen. Syftet är att komplettera konventionen till behövliga delar.

I samband med att resolutionen utarbetades framgick det att vissa medlemsstater har luckor i det straffrättsliga skyddet när det gäller sådana pengar som ännu inte har satts i omlopp. Därför uppmanar rådet i punkt D i resolutionen medlemsstaterna att vidta brådskande åtgärder för att se till att gärningar som motsvarar dem som avses i artikel 3 i 1929 års konvention och som begås före den 1 januari 2002 med avseende på framtida sedlar och mynt i euro kan bestraffas med lämpliga straffrättsliga påföljder.

3. Propositionens mål och förslaget

Syftet med förslaget är att bestämmelserna om penningförfalskning i 37 kap. strafflagen

skall kunna tillämpas också när föremålet för brottet är sådana sedlar eller mynt beträffande vilka beslut redan har fattats om utgivning och om pengarnas utseende men som ännu inte har satts i omlopp. Det är nödvändigt att kriminalisera gärningarna som betalningsmedelsbrott enligt 37 kap. strafflagen och inte som förfalskningsbrott enligt nämnda lags 33 kap., eftersom gärningarna riktar sig mot ett framtida gångbart betalningsmedel. Det har ansetts nödvändigt att föreskriva om strängare straff för ett förfalskningsbrott som riktar sig mot officiella pengar än för andra förfalskningsbrott.

Enligt förslaget fogas till 37 kap. 12 § strafflagen ett nytt 3 mom. enligt vilket med pengar förutom officiellt gångbara betalningsmedel som nämns i 1 mom. 1 punkten avses också sedlar och mynt som inte har satts i omlopp.

4. Propositionens verkningar

Propositionen har inga betydande ekonomiska eller organisatoriska verkningar.

5. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid justitieministeriet som tjänsteuppdrag. Finlands Bank har hörts med anledning av propositionen.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslaget

37 kap. 12 §. *Definitioner.* I det nya 3 mom. utvidgas definitionen av pengar i 1 mom. 1 punkten. Bestämmelserna om betalningsmedelsbrott i 37 kap. blir tillämpliga också på brott som gäller pengar som det har beslutats att skall ges ut men som ännu inte är ett officiellt gångbart betalningsmedel. I praktiken kan det vara fråga om en sådan situation när man ändrar utseendet på sedlar eller mynt eller, såsom i fråga om euron, när helt nya pengar tas i bruk. Sådana pengar kan tillverkas illegalt genast när beslut har fattats om pengarnas utseende och om att de skall tas i bruk, och efter att den föreslagna lagändringen har trätt i kraft skall gärningen bestraffas som penningförfalskning. Trots att med förfalskning enligt motiveringen till 1 § i detta kapitel avses en änd-

ring av gångbara pengar som gjorts i vilseledande syfte, kan det bli fråga om förfalskning av pengar som ännu inte har satts i omlopp genast när de nya pengarna har börjat tillverkas. Det kan också bli fråga om förberedelse till penningförfalskning enligt 4 §, användning av falska pengar enligt 5 § eller innehav av falska pengar enligt 6 §.

Utvidgningen gäller enligt definitionen i 1 punkten också pengar som används eller tas i bruk någon annanstans än i Finland.

2. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har antagits och blivit stadfäst.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av 37 kap. 12 § strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 37 kap. 12 § strafflagen av den 19 december 1889 (39/1889), sådant detta lagrum
lyder i lag 602/1997, ett nytt 3 mom. som följer:

12 §

Definitioner

ar, tillämpas på sedlar och mynt också innan
de har satts i omlopp.

Vad som i detta kapitel bestäms om peng- Denna lag träder i kraft den .

Helsingfors den 26 november 1999

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Justitieminister *Johannes Koskinen*

Lag

om ändring av 37 kap. 12 § strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 37 kap. 12 § strafflagen av den 19 december 1889 (39/1889), sådant detta lagrum
lyder i lag 602/1997, ett nytt 3 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §

Definitioner

I detta kapitel avses med

1) *pengar* sedlar och mynt som i Finland eller i något annat land är officiellt gångbara betalningsmedel,

2) *betalningsmedel* ett bank-, betal- eller kreditkort, en check eller ett annat medel eller en upptagning varmed betalningar, uttag eller kontoöverföringar kan utföras eller vars användning är en nödvändig förutsättning för att nämnda transaktioner skall kunna utföras, samt med

3) *betalningsmedelsblankett* tryckta blanketter som är avsedda att ifyllas så att de blir betalningsmedel och som inte hålls fritt tillgängliga för allmänheten, eller sådana kort eller schablonkort som särskilt lämpar sig för tillverkning av betalningsmedel.

Vad detta kapitel bestämmer om betalningsmedel tillämpas också på en motbok eller ett annat fordringsbevis som ett kreditinstitut som står under offentlig tillsyn har utfärdat över en deposition.

Vad som i detta kapitel bestäms om pengar, tillämpas på sedlar och mynt också innan de har satts i omlopp.

Denna lag träder i kraft den _____ .